

1. תלמוד בבלי מסכת יומא דף סט עמוד ב

דאמר רבי יהושע בן לוי: למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה - שהחזירו עטרה ליושנה. אתא משה אמר האל הגדל הגבר והנורא, אתא רמיה ואמר: נכרים מקרקרין בהיכלו, איה נוראותיו? לא אמר נורא. אתא דניאל, אמר: נכרים משתעבדים בבניו, איה גבורותיו? לא אמר גבור. אתו אינהו ואמרו: אדרבה, זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים. ואלו הן נוראותיו - שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות? ורבנן היכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דתקין משה! - אמר רבי אלעזר: מתוך שידועין בהקדוש ברוך הוא שאמתי הוא, לפיכך לא כיזבו בו

2. טור אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן מו

ד ברכה אחת יש בסדורי אשכנז בא"י אמ"ה הנותן ליעף כח ונתקנה על שאדם מפקיד נשמתו בערב ביד הקדוש ברוך הוא עייפה מעבודה קשה כל היום ומחזירה לו בבוקר שקטה ושלחה

3. בית יוסף אורח חיים סימן מו

אף על פי שיש סמך יפה לברך ברכה זו מאחר שלא נזכרה בתלמוד איני יודע איך היה רשות לשום אדם לתקנה ומצאתי שכתב האגור (הל' ברכות סי' פז) שראה מקטרגים עליה מטעם זה והרמב"ם וסמ"ק והרוקח לא הזכירוה והכי נקטינן: ז בקצת סדורים יש ברכה אחרת שאינה נזכרת בגמרא והיא מגביה שפלים וכתב ה"ר דוד אבודרהם (עמ' מא) והטעם כמו שפירשנו בברכת זוקף כפופים ולא הבנתי דבריו דא"כ שני ברכות על ענין אחד למה לי ואם כוונתו לומר שבמקום זוקף כפופים מברך מגביה שפלים מאיזה טעם וישנה הברכה שהוזכרה בגמרא לכך נראה בעיני דאין לברך ברכה זו כלל והמברך אותה טועה הוא ואף על פי שאחר שכתבתי זה מצאתי בספר העיטור (הל' ציצית ש"ג ח"ב ע"ז). במקומי אני עומד שאין לברך אותה וכן כתב בשבלי הלקט (תפלה סי' ד) שרב עמרם גאון הסיר מגביה שפלים. כתוב בעיטור (שם) המברך סומך נופלים טעות הוא: כתב האגור (הל' ברכות סי' פז) ראיתי בסידור טליאני וקטאלני וספרדים הרבה ברכות שלא הוזכרו בגמרא ולא בפוסקים ואין להם ראייה:

4. שו"ת יביע אומר חלק ב - אורח חיים סימן כה

(יב) והנה במקום שרבני המקובלים סוברים היפך ד' הפוסקים, לא יצא הדבר מידי מחלוקת אם יש לפסוק כהמקובלים או כהפוסקים. וידועים ד' החיד"א בברכי יוסף (סי' מו ס"ק יא), עמ"ש מן שם יש נוהגים לברך הנותן ליעף כח, ואין דבריהם נראים. וע"ז כ' החיד"א, ועתה נתפשט המנהג בגלילותינו לברך ברכה זו, ע"פ כתבי רבינו האר"י ז"ל. כי אף שקבלנו הוראות מרן, קים לן דאלמלא ראה מרן דברי קדוש

(יג) איברא שעשיו נהגו הכל לברך ברכת הנותן ליעף כח. ומ"מ אינו מוכרח לומר שנהגו כן עפ"ד האר"י ז"ל דוקא. שהרי גם אחינו האשכנזים כולם מברכים אותה, אף על פי שרבים מהם אינם הולכים אחר תורת הסוד שגילה רבינו האר"י ז"ל. וצ"ל דס"ל שמכיון שהובאה ברכה זו בראשונים, הלא הם הסמ"ג (עשין כז) בברכות הודאה, ובמחזור ויטרי, ובהרד"א, והטור, וכ"פ הרמ"א ז"ל בהגה. ע"כ לומר חדא מתרתי, או שכן היתה הגירסא בגמרא לפני הקדמונים, וכמ"ש הב"ח (סי' מו), או שכל"ה תקנת הגאונים, וכמ"ש הגאון מליבאוויטש בשו"ת צמח צדק (סי' ג אות ט). וכתב שם דשפיר אזלינן בכה"ג בתר מנהגא לברך. וכמ"ש בסוכה (לח) מקום שנהגו לברך (אחרי ההלל) מברך. ע"ש. וה"נ הכא נהגו לברך. עכת"ד. וכ"כ הגאון מבוטשאטש באשל אברהם (סי' תכב), שברכה שהונהגה אין בה חשש ברכה לבטלה, וכמ"ש במגילה (כא) מקום שנהגו לברך (אחרי המגילה) מברך. ולזה נתפשט המנהג לברך בכל יום הנותן ליעף כח....

5. שו"ת הרמב"ם רז

שאלה: מה יאמר הדרת מרינו ורבינו משה הרב המובהק הפטיש החזק יחיד הדור ופלא ממזרח שמש ועד מבוא ירום הודו ויגדל כבודו ויהי אלקים מסעודו, בדבר מה שנהגו החזנין לומר דברי שיר זולתם מן הפיוטים ממה שהוא שיר חזנות או שבח לבורא או שמחה לחתן או לבעל מילה באמצע הברכות אשר קודם קריאת שמע ולאחריה בשחרית ובערבית או בלילות המועדים. ובערבית בימי המועדים אין יכולים בני האדם להבדיל בין הברכות והפיוט. המותר לומר זאת באמצע הברכות או לאחריהן? או קודם התחילו הקדיש אחרי והוא רחום יאמר מה שיצטרך אליו, אחר כך יתחיל בברכות ויקרא קריאת שמע בצבור? האם זה מותר או תהיה אמירתו אסורה לגמרי אם לא? יורנו הדרתו, כיצד יש לעשות בזה....

תשובה: הראוי שלא לומר דבר מדברי השיר האלה בתפלה ואם אין ההמון רוצה אלא לאמרם ויד הבערות על העליונה, יהא זה קודם ברכות קריאת שמע ולא יוסיפו דבר בשום פנים בעצם הברכות ולא יפסיקו ביניהן ובין קריאת שמע.

6. ר"ת במחזור ויטרי שכה

ורבינו יעקב בר' מאיר פוסק דבכל י"ח ברכות יכול אדם לחדש בין דברים שהן הודאה ותפילה. בין דברים שהן צרכיו. הואיל ומעין ברכה הוא מחדש. ולא היו הפסק ברכה כלל. ומותר להאריך בהן כעין קרובות תפילות וסליחות שמסרו לנו רבותי אנשי השם. מימות שמעון כיפה שיסד סדר של יום הכיפורים. אתן תהלה. ור' אלעזר בירבי קליר שהיה תנא. ויסד קרובות למועדי השנה. ומצינו בכמה מקומות בפיוטין שחולק על תלמוד שלנו באופן של ראש השנה....

7. תלמוד ירושלמי ברכות א:ה

תנא רבי חלפתא בן שאול הכל שוחין עם ש"צ בהודאה. ר' זעירא אמר ובלבד במודים. רבי זעירא סבר לקרובה כדי לשוח עמו תחלה וסוף **פני משנה**: 'קרובה' הוא הפיוט שאומרים בשעת חזרת הש"צ במודים

8. המח' הגדולה בין החוקרים בענין השפעת הירושלמי על פסיקת בעלי התוספות - אברהם גרוסמן, ישראל תא שמע, חיים סולוויצקי

9. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן קיב

סעיף א: אל ישאל אדם צרכיו בג' ראשונות, ולא בג' אחרונות; ודוקא צרכי יחיד, אבל צרכי צבור שרי.
סעיף ב: אין לומר פיוטים ולא קרובץ (פי' קרובץ ליוצר, וי"א שהוא ר"ת קול רנה וישועה באהלי צדיקים) בתפלה. הגה: ויש מתירין, הואיל וצרכי רבים הם (הרא"ש והתוס' והר"ף והר"ן ריש פ' בתרא דר"ה והגהות מיימוני פ"י וטור), וכן נוהגים בכל מקום לאמרם.

10. קהלת פרק ה פסוק א

אֶל־תְּהַלֵּל עַל־פִּיךָ וְלִבְךָ אֶל־מַהֵר לְהוֹצִיא דְבַר לִפְנֵי הָאֱלֹהִים כִּי הָאֱלֹהִים בְּשִׁמְלֵם וְאַתָּה עַל־הָאָרֶץ עַל־כֵּן יִהְיֶה דְבָרְךָ מְעֻטִים:

11. אבן עזרא שם

וכלל אומר יש בפיטוי רבי אליעזר הקליר מ"כ, ארבעה דברים קשים, הדבר האחד כי רובי פיטוי חידות ומשלים... ולמה לא נלמד משלמה שלא היה חכם אחריו כמוהו והנה תפלתו שהתפלל מודעת וכל יודע לשון הקדש יבין אותה ואיננה חידות ומשלים... והדבר השני שפיטוי מעורביים בלשון תלמוד וידוע כי יש כמה לשונות בתלמוד ואינמו לשון הקדש וכן אמרו לשון מקרא לחוד ולשון תלמוד לחוד ומי הביאנו בצרה הזאת להתפלל בלשונות נכריות הלא נחמיה הוכיח המדברים לשון אשדודית ואף כי בעת התפלה ולמה לא נלמד מן התפלה הקבועה שהיא כלה דברי צחות בלשון הקדש ולמה נתפלל בלשון מדי ופרס ואדום וישמעאל, והדבר השלישי אפילו המלות שהם בלשון הקדש יש בהם טעיות גדולות כמו אנסיכה מלכי לפניו והנמצא מזה הענין...יש אומרים אין משיבין את הארי אחר מותו התשובה רוח קל עשתנו כלנו ומחומר קורצו הקדמוני' כמונו ואוזן מלים תבחן... והדבר הרביעי שכל פיטוי מלאים מדרשות ואגדות וחכמינו אמרו אין מקרא יוצא מידי פשוטו א"כ אין ראוי להתפלל אלא על דרך פשט ולא על דרך שיש לו סוד או הוא על דרך משל...

12. שר"ת תשב"ץ א:לג

ואם לפעמים כותב בקצת כתביו קצת שגגות לא מפני זה יוצא מגדר תלמיד לפי שהוא גר ומנעוריו לא גדל על לשון הקדש... ומדקדקי הלשון השיבו כמה תשובות על ר' אלעזר קליר שהיה מגדולי התנאים שמצאו בפיטוי כמה שגגות לפי הדקדוק לפי שאין זה פוגם מעלת החכם אם אינו יודע דקדוק הלשון והמלות:

13. משנה ברכות א:ד

בשחר מברך שתים לפניו ואחת לאחריה, ובערב מברך שתים לפניו ושתים לאחריה. אחת ארוכה ואחת קצרה. מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר לקצר אינו רשאי להאריך.

14. תלמוד בבלי ברכות לד עמוד א

אמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות אלא באמצעיות דאמר רבי חנינא ראשונות דומה לעבד שמסדר שבח לפני רבו אמצעיות דומה לעבד שמבקש פרס מרבו אחרונות דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו.

15. ר' נטרונאי גאון תשובה ל

האומרים פיטויים באבות וגבורות ובכל תפלה {ותפלה} ובכל רגל ורגל מעניינו, ומרבין בו דברי אגדה ובט' באב ובפורים. אם אומרין בכל ברכה וברכה מעין אותה ברכה, ובראש השנה וביום הכפורים דברי ריצוי וסליחות, ובט' באב דברי חורבן הבית, הרשות בידן, ועיקר שאומרין בכל ברכה וברכה מעין פתיחתה ומעין חתימתה. אבל בקיבוץ גליות ובהקבץ בתולות וכל כיוצא בהן וכל הדומה להן אסור לאומרן, ואם אמר מלמדין אותו (עד) שלא יאמר כך.

16. שר"ת הרמב"ם קפ

שאלה ויורנו הדרתו הקדושה המותר להתפלל להפסיק בין הברכות שקודם קריאת שמע או שלאחריה בדבר מן הפיטויים החדשים או בדבר מן הברכות שמזדמנות, כגון ציצית ותפילין או דברים שרואים או שומעים או מריחים... התשובה להפסיק ביניהן בדבר מן הפיטויים הוא משגה וטעות גמורה, ואין פנים להתירו. ולהפסיק ביניהן באחת הברכות, אין לזה פנים, לפי שהוא עוסק במצוה, ולמה יפסיק מה שהוא עוסק בו לקיים מצותו ויקבל על עצמו מצוה אחרת?

17. שר"ת הרמב"ם רח

ואלה התחינות כולן והבקשות והתפלות המפורסמות מחיבורי הגאונים ז"ל והפיטויים, אסור לומר דבר מהן בשום פנים, לא ליחיד ולא לצבור לא בשבת ולא במועד, לפי שהחכמים ז"ל הקפידו שלא לומר הדבר היותר קטן מן זה הסוג בשבת, ואמרו שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא ורחמי מרובין וזה על דרך ההודעה, לא על דרך הבקשה. ובשביל זה הושמטו הברכות האמצעיות של שמנה עשרה, להיותן כולן בקשה, וזה דבר, שלא יעלה מאיש מתלמידי חכמים, אם יעוררוהו עליו, ולא יכחינו אלא המתנגד לדברים הנראים לעין. וכמו שהתפלה היא עבודה נכבדה מאד, כך קיום מצוותו יתעלה, לכבד ימים שכבדם, שיהיו נהוגים כפי שקבע, (הוא) העבודה היותר נכבדה, והוא שיהיו שבתות למנוחה ומועדים לשמחה ולא לעשותם ימי צום ובכי וצעקה ולא לומר בהם ג"כ אלא הדברים, שאמירתם מתאימה למצבים, אשר תארנו. וזהו דעתי, שהעין מחייבה, ומי שסובר אחרת הניחיהו בדעה, שהוא מדמה. וכתב משה.

18. שר"ת הרמב"ם רס

אלו הברכות כולן יש בהן שינוי ממשע הברכות והן מסוג החיזון המפורסם בכל הארצות, ועיקר זה המנהג שידבק בו הדבק לפי קביעת החזנים, לא לפי קביעת תלמידי החכמים. סוף דבר, אסור לשנות בברכות מן המטבע שטבעו החכמים ולא להחליפן באחד מאותם הפיטויים אשר חיברום המאוחרים.

19. שר"ת הרמב"ם רנד

התשובה אסור לשנות ממשע שטבעו חכמים בברכות בשום פנים, וכל המשנה טעה. ומה שהבאת ראייה מן אלו נאמרין בכל לשון, אינו ראייה, לפי שהוא אינו מוסיף על העניינים ואינו גורע מהם, אלא משנה הלשון לבד. ואין זה כמו הפיטויים אשר הם תוספת עניינים והבאת דברים הרבה שאינם מעניין התפלה, ונוספים לזה משקלם וניגונם, ויוצאת התפלה מגדר תפלה (ונעשית) לשחוק. וזו הסיבה היותר גדולה לחסרון הכוונה ושהעמון מקילים ראש לשוחח (באמצע התפלה), לפי שהם מרגישים, שאלו הדברים הנאמרים אינם מחויבים. ונוסף לזה, שאלו הפיטויים הם לפעמים דברי משוררים, לא תלמידי חכמים, עד שיהיו ראויים להתחנן בדבריהם ולהתקרב בהם לאלקים ושיסירו מן הדברים שחברו הנביאים ומי שבמדרגת הנביאים, על כולם השלום ורצון אלקים ומה שאמר יצא, הרי הוא מי שמבין אשורית וגפטיית. והיותר ראוי שיקרא אשורית, ואם שמע גפטיית והוא מבין, יצא וכתב משה.

20. ר"ת בשבלי הלקט כח

ותמה על עצמן לפי דברי השמחים ללא דבר פעוטות טועין בפשוטות. וכי לא ידעו גדולי הדור הא דלא ישאל אדם צרכיו ועוד שהאריכו בהם יותר מאמצעיות אלא פשוט ביום שנכון להרבות בשבחו של מקום ובצרכי צבור ובשלש ראשונות יותר כגון זכרנו ומי כמון ובכך תן פחדך וסדר הקדושה בכלי עניין שבאותן ברכות שיחיד שואל בהן צרכיו דומה לעבד שמסדיר שבח לפני רבו וזה שבחו שמרבים בעניות של תורה ובצרכי כל ישראל כגון ג' אחרונות רצה והודאה ושים שלום וברכת כהנים כלולה בהן